

عنوان مقاله پایانی ۱:

تأثیر سبک زندگی اسلامی

بر تربیت دینی جوانان در آیات و روایات

پژوهشگر:

فرشته جهانتیغی^۱

چکیده :

این مطالعه با هدف بررسی تأثیر سبک زندگی اسلامی بر تربیت دینی جوانان تنظیم گردیده است و قصد دارد که به این سوال اساسی پاسخ داده شود، که تعریف و ویژگی های سبک زندگی اسلامی چیست و والدین چگونه می توانند با الگوگیری از آن به تربیت دینی جوانان خویش بپردازند.

بین سبک زندگی یک خانواده و تربیت دینی جوانان رابطه مستقیم وجود دارد؛ والدین باید مطمئن باشند آنچه که می - خواهند، تمامش در عملشان بروز کند. یکی از روش های تربیتی، ارئه الگو است. برای اینکه جوانان به مسائل دینی پایبند باشند؛ باید والدین هم به این مسائل پایبند باشند، تا الگوی مناسبی برای جوانان خود باشند. نقش خانواده در گسترش سبک زندگی اسلامی در چهار حوزه تربیتی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی می باشد.

در این تحقیق روش مطالعه، اسنادی است و داده های مورد نظر با استفاده از روش کتابخانه ای و مقاله های موجود در این زمینه، بدست آمده است. در پایان نیز راهکارهایی جهت گسترش سبک زندگی اسلامی و تربیت دینی جوانان ارائه گردیده است.

کلید واژه : سبک، زندگی، تربیت، دین، جوانان، سبک زندگی اسلامی

^۱ طلبه پایه پنجم مدرسه علمیه الزهرا (س) آزادشهر بهمن ۱۳۹۸

مقدمه

از واژه‌ی سبک‌زندگی برای توصیف شرایط زندگی انسان استفاده می‌شود؛ و مجموعه‌ای از طرز تلقی، ارزش‌ها و شیوه‌های رفتار، حالات و سلیقه‌ها در هر چیزی را در بر می‌گیرد. در بیشتر مواقع مجموعه عناصر سبک زندگی در یک جا جمع می‌شوند و افراد در یک سبک زندگی مشترک می‌شوند. امروزه یکی از عوامل تاثیرگذار بر فرهنگ و هویت زندگی، دین و باورهای مذهبی می‌باشد. دین نقش اساسی در مدیریت فردی و اجتماعی افراد بخصوص جوانان ایفا می‌کند. برای تربیت دینی جوانان باید از زبان دل کمک گرفت و با محبت که زمینه‌ساز تربیت دینی است، وارد میدان شد. امروزه هدف بسیاری از خانواده‌ها تربیت جوانان صالح و سالم است؛ که به جرات می‌توان گفت، این امر به یک دغدغه تبدیل شده است. یکی از روش‌های تربیتی، ارثه الگو است. خداوند متعال نسبت به نقش الگو در پرورش انسان تاکید ویژه‌ای دارد و در قرآن کریم، در موارد متعدد پیامبران و انسان‌های صالح را به عنوان اسوه و نمونه بیان کرده است. خداوند در آیه ۲۱ سوره مبارکه احزاب می‌فرماید: «مسلماً برای شما در زندگی رسول خدا سرمشق نیکویی بود، برای آنها که امید به رحمت خدا و روز رستاخیز دارند و خدا را بسیار یاد می‌کنند.» منظور از الگو قراردادن، حالتی است که انسان از هر جهت به مقتدایش، اقتدای تام و تمام داشته باشد. انسان باید دنباله‌رو کسی باشد که دارای تمام کمالات و فضایل باشد، تا بتواند در این راه پرپیچ و خم، به سبک زندگی اسلامی دست یابد و بتواند جوانانی با باورهای دینی و مذهبی تربیت کند.

از آنجایی که، با گسترش دامنه جهانی شدن و ورود زندگی جدید غربی، جامعه ایران نیز همچون بسیاری از کشورهای در حال توسعه، دچار تحولاتی شده و چون این تحولات از درون برنخاسته و برای آن در بستر وارد شده، فرهنگ‌سازی نشده، بحران‌هایی را در زندگی مردم به وجود آورده است؛ از جمله مصرف‌گرایی، نحوه پوشش، خودباختگی فرهنگی و...، که از جمله پیامدهای اصلی سبک‌های جدید زندگی برای جوامع در حال توسعه هستند؛ لذا تحقیق پیرامون نقش والدین در تربیت دینی جوانان بر اساس سبک زندگی اسلامی لازم و ضروری می‌باشد؛ تا از طریق روشن ساختن آموزه‌های اسلامی در مورد سبک زندگی و نقش والدین در نحوه انتقال آن به جوانان، استقلال و هویت خود را بعنوان مسلمان ایرانی حفظ کنیم؛ و با ترویج سبک زندگی دینی و اسلامی از حالت انفعالی در برابر سبک زندگی و الگوهای رفتاری غرب بیرون آییم؛ و با پیروی از فرهنگ غنی و عمیق اسلام، آموزش‌های قرآنی، دستورات الهی و سنت‌های اصیل ملی و بومی خود، می‌توانیم یک زندگی شیرین، زیبا، باشکوه، مرقه و همراه با عزت را برای خود ترتیب دهیم.

اصغر طاهرزاده (۱۳۹۰) در کتابی با عنوان «چگونگی فعلیت یافتن باورهای دینی»، مشتمل بر سه فصل، به بررسی سبک زندگی اسلامی، باورهای دینی و اسلامی، اسوه‌های زندگی اسلامی و چگونگی عملی شدن باورهای دینی پرداخته است؛

آیت‌الله ابراهیم امینی (۱۳۸۸) در کتابی با عنوان «آشنایی با اسلام»، مشتمل بر شش بخش، به بررسی آموزه‌های اسلامی، انسان از دیدگاه اسلام، احکام و دستورات اسلام، منابع احکام و ... پرداخته است.

گرچه طی سال‌های اخیر، پژوهش‌های موثر و مفیدی، در زمینه بررسی مسئله تربیت دینی جوانان انجام شده است؛ اما این مطالعات ناکافی بوده، لذا در این پژوهش کوشیده‌ایم، تاثیر سبک زندگی اسلامی بر تربیت جوانان را مورد بررسی قرار دهیم

۱- مفهوم‌شناسی

پیش از ورود به بحث، باید به بازشناسی مفاهیم این تحقیق پرداخت تا به تعریف روشن از آن‌ها دست یافت. نبود تعریف مشخص از مفاهیم، به ابهام و سردرگمی و چه بسا به گرفتاری در مغالطات خواهد انجامید.

۱-الف- واژه سبک

۱-الف-۱ سبک در لغت: معنای لغوی واژه سبک، نوع، روش، طرزوشیوه، شکل دادن یا طراحی چیزی، تطابق با معیار شناخته‌شده، شیوه‌ای که به‌ویژه در رفتار اجتماعی متناسب شناخته شده است. (علی‌اکبر دهخدا، ۱۳۳۹، جلد ۱۶، ص ۱۰۲۶)

۱-الف-۲ سبک در اصطلاح: در زبان فارسی، واژه «سبک» در روند مفهومی خود، ابتدا و به صورت غالب در سبک‌شناسی ادبی و هنری به کار می‌رفت. (محمدتقی بهار، ۱۳۸۱، جلد ۱، ص ۱۶) ولی به تدریج، در دیگر حوزه‌ها نیز کاربرد یافته است. همچنین واژه «سبک» در زبان عربی به معنای گداختن و قالب‌گیری کردن زر و نقره، آمده است. (ابن منظور، ۱۴۰۸ق، جلد ۱۰، ص ۴۳۸) هرچند امروزه از واژه «اسلوب» برای معنای مورد نظر بهره می‌برند. (آذرتاش آذرنوش، ۱۳۸۵، ص ۵)

۱-ب- واژه زندگی

۱-ب-۱ زندگی در لغت: معنای لغوی واژه زندگی، زنده‌بودن، حیات و مدت عمر بیان‌شده است.

۱-ب-۲ سبک زندگی در اصطلاح: سبک زندگی بعنوان یکی از مفاهیم و اصطلاحات به کاررفته در علوم اجتماعی، پیوندی تنگاتنگ با مجموعه‌ای از مفاهیم مانند فرهنگ، جامعه، رفتار و معنا (نگرش، ارزش و

هنجار)، اخلاق، ایدئولوژی، شخصیت، هویت، خلاقیت، تولید، مصرف، طبقه اجتماعی، سلیقه و نیاز، منزلت و مشروعیت دارد. بی‌گمان، بدون شناخت این روابط، درک درستی از مفهوم «سبک زندگی» و نظریه‌های مربوط به آن به‌دست نخواهد آمد. بر این اساس، هر پژوهشگر علاقه‌مند به مطالعه در این حوزه باید معنای دقیق سبک‌زندگی و رابطه آن را با مفاهیم همجوار تبیین کند.

از دیدگاه مقام معظم رهبری، «یکی از ابعاد پیشرفت با مفهوم اسلامی عبارت است از سبک‌زندگی کردن، رفتار اجتماعی، شیوه‌ی زیستن - اینها عبارت اخرای یکدیگر است-»؛ (بیانات رهبری، ۱۳۹۱/۰۷/۲۳) ایشان از سبک زندگی به عنوان باطن فرهنگ یک جامعه یاد کردند؛ و از دو عنصر هدف و ایمان به عنوان اجزای اصلی تشکیل دهنده سبک زندگی نام بردند. ایشان سبک زندگی را به عنوان معیار خودشناسی فرد دانستند، که نخستین گام در اصلاح سبک زندگی است. (بیانات رهبری، ۱۳۹۱/۰۷/۲۳)

آیت‌الله مصباح یزدی، نیز در تعریف سبک زندگی فرمودند: «واژه سبک زندگی که در ادبیات امروزی به مثابه واژه کلیدی مطرح شده است، از نظر لغوی و موارد کاربرد گستره و وسیعی را در برمی‌گیرد؛ یعنی از رفتارهای خاصی که هر فردی برای زندگی خود برمی‌گزیند تا رفتارهای خانوادگی، فامیلی، محلی، شهری، کشوری و بین‌المللی را قابل اطلاق است؛ از این منظر می‌توان سبک زندگی را ویژگی‌های رفتاری انسان تعریف کرد و بر اساس اختلاف این ویژگی‌ها، تعدد سبک‌ها را در نظر گرفت... واژه سبک زندگی اسلامی می‌تواند، متضمن این ویژگی‌ها باشد که فرد مورد نظر نیست؛ بلکه منظور یک رفتار جمعی و اجتماعی است؛ در مسائل اجتماعی نیز همه افراد ملحوظ نیستند و معمولاً روش رایج در جامعه بررسی می‌شود...» (محمدتقی مصباح یزدی، ۱۳۹۲، ص ۶)

بر اساس رویکرد دین‌شناسانه می‌توان سبک زندگی را به این صورت تعریف کرد: «مجموعه‌ای از رفتارهای سازمان‌یافته که متأثر از باورها و ارزش‌ها و نگرش‌های پذیرفته شده و همچنین متناسب با امیال و خواسته‌های فردی و وضعیت محیطی، وجهه غالب رفتاری یک فرد یا گروهی از افراد شده‌اند». (احمدحسین شریفی، ۱۳۹۱، ص ۴۹)

۱-ج- واژه تربیت

۱-ج-۱- **تربیت در لغت:** واژه «تربیت» مصدر باب تفعیل، از ریشه «ربو» و در لغت، به معنای پروراندن، رشد، افزایش یافتن و اصلاح چیزی یا پرورش دادن - یعنی: به فعلیت رساندن نیروهای بالقوه - آمده است. (علی‌اکبر دهخدا، ۱۳۳۹، جلد ۵، ص ۱۶۹۸)

۱-ج-۲- تربیت در اصطلاح: برای واژه «تربیت» در اصطلاح، تعاریف متعددی ارائه شده است. این تعاریف در عین تعدد، همگی در این جهت توافق دارند که تربیت فرآیندی است، که نتیجه اش تغییر رفتار فرد (اعم از ظاهری و باطنی) و کسب هنجارهای مورد قبول می باشد. با توجه به این مطلب، اولاً حصول چنین چیزی نمی تواند دفعی باشد. ثانیاً، مربی نیز باید استعداد های لازم را برای تربیت پذیری دارا باشد. اما علاوه بر این، پرورش واقعی در صورتی محقق می شود، که جریان تربیت بر اساس فطرت و سرشت مربی انجام گیرد.

برخی دیگر از صاحب نظران نیز تربیت را این گونه تعریف کرده اند: «تربیت؛ یعنی پرورش دادن استعداد های مادی و معنوی و هدایت آن به سوی کمالاتی که خداوند در وجود آدمی قرار داده است.» (مهدی صانعی، ۱۳۷۸، ص ۱۱)

۱-د- واژه دین

۱-د-۱- دین در لغت: واژه «دین» نیز در لغت، به معنای کیش، آیین، طریقت، و شریعت است. (علی اکبر دهخدا، ۱۳۳۹، جلد ۱۱، ص ۳۳۲۲)

۱-د-۲- دین در اصطلاح: واژه «دین» در اصطلاح، عبارت است از: مجموعه اصول و قواعد بنیادی و احکام و دستوراتی که از سوی خدا به انسان داده شده است. به عبارت دیگر، دین شامل گزاره های توصیفی و تجویزی است و سه عنصر اساسی دارد: (شناخت، ایمان، عمل)

۲- سبک زندگی و مفاهیم مرتبط با آن

پیگیری تاریخی مفهوم سبک زندگی، ما را به مواردی از کاربرد آن در متون جامعه شناسی سال های آغازین قرن بیستم رهنمون می شود. این ریشه یابی، عناصری از واقعیت را نیز با خود همراه دارد، ولی روشن است که در اینجا نیز مفهوم جدید سبک زندگی، فراتر از چیزی است که در مفهوم بندی های نخستین بازتاب یافته است.

برای مثال، ماکس وبر^۲ (۱۸۶۴ - ۱۹۲۰م) با صراحت، تعریف دقیقی برای سبک زندگی ارائه نمی کند، ولی از سخنان او می توان دریافت که وی به مفهومی ناظر بر ارزش ها و رسم های مشترکی توجه داشته است، که به گروه احساس هویت می بخشد. وی سبک زندگی را از جنس رفتار می داند که تمایلات و ترجیحات، آن را هدایت می کند و فرصت های زندگی، بستر پیدایش آن را فراهم می آورد. (ال بی هندری و دیگران، ترجمه فرامرز

عاطفی و عملکردی شامل می‌شود. لازم به یادآوری است، که چون دینی غیر از اسلام دارای چنین نظام تربیتی جامع نیست، پس بهتر است به جای تربیت دینی، تربیت اسلامی گفته شود.

تعاریف گوناگونی برای سبک زندگی مطرح شده است، از قبیل سبک زندگی نظام‌واره خاص، یک نوع سبک زندگی است که به یک فرد، خانواده یا جامعه با هویت خاص اختصاص دارد (احمدحسین شریفی، ۱۳۹۰، ص ۲۸) و الگو یا مجموعه نظام‌مند کنش‌های مرجح است؛ (محمدسعید مهدوی کنی، ۱۳۸۷، ص ۷۸) که شیوه‌ای نسبتاً ثابت است و فرد اهداف خود را به آن طریق دنبال می‌کند. (محمد کاویانی، ۱۳۹۱، ص ۱۶) منظور از سبک زندگی اسلامی، شیوه زندگی فردی و اجتماعی است، که همه یا بیشتر متدینین به اسلام یا قشر مؤثری از جامعه اسلامی به آن عمل می‌کنند و در رفتارشان منعکس می‌شود؛ (محمدتقی مصباح یزدی، ۱۳۹۰، ص ۶) طیف رفتاری که اصلی انسجام‌بخش بر آن حاکم است و عرصه‌ای از زندگی را تحت پوشش قرار می‌دهد. (محمد فاضلی، ۱۳۸۲، ص ۸۳) به نظر می‌رسد برای تعریف سبک زندگی اسلامی، نخست باید توجه کرد که سبک زندگی، شیوه زندگی و یا سبک زیستنی را شامل می‌شود که، منعکس‌کننده گرایش‌ها و ارزش‌های یک فرد یا گروه است و دوم اینکه در سبک زندگی، الگوهای نظام‌واره‌ای وجود دارد که، همه رفتارهای مختلف زندگی فرد یا گروه را به هم مرتبط می‌سازند و از نوع هویت فردی، اجتماعی و دینی حکایت می‌کنند. سوم اینکه نوع نگرش‌ها و گرایش‌ها، منشأ سبک زندگی‌ها می‌شوند. اصول اعتقادی، جهان‌بینی و تفسیر و تحلیل از نظام هستی و زندگی آدمی است که سبک زندگی را می‌سازد. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند: «رفتار اجتماعی و سبک زندگی، تابع تفسیر ما از زندگی است؛ هدف زندگی چیست؟ هر هدفی که ما برای زندگی خودمان معین و ترسیم کنیم، به‌طور طبیعی، متناسب با خود، یک سبک زندگی به ما پیشنهاد می‌شود». (بیانات رهبری در دیدار دانشجویان خراسان شمالی، ۲۳ مهر ۱۳۹۱) چهارم اینکه با توجه به نکات فوق می‌توان سبک زندگی اسلامی را مدل عملی و نقشه‌راهی دانست، که اسلام برای زندگی بشر ترسیم کرده است، به‌گونه‌ای که بینش فرد، گروه و جامعه را نسبت به نظام هستی، خود، خدا و دیگر را انسان‌ها نشان می‌دهد و از تمام ابعاد زندگی در راستای هدف آفرینش حکایت دارد و زندگی در دنیا را با زندگی جاوید اخروی مرتبط می‌سازد. در متون دینی تعبیری که از سبک زندگی اسلامی حکایت می‌کند، عبارتند از: سیره، سنت و اسوه که می‌توان ویژگی‌های فوق را در این مفاهیم یافت.

رابطه تنگاتنگی بین سبک زندگی و تربیت وجود دارد. تربیت، تغییر هدفمند پایدار است که به سبک زندگی می‌انجامد. تربیت صحیح مبتنی بر فطرت، سبک زندگی مطلوب و حیات‌طیبه جاوید که همان سبک زندگی اسلامی است، را می‌سازد و تربیت غلط مبتنی بر عوامل فرهنگی تحمیلی، سراب اجتماعی و بیگانه از هدایت‌های انبیاء، سبک زندگی خاصی را از زندگی دنیایی می‌آفریند؛ که اضطراب‌ها و ناآرامی‌ها و احساس پوچی در زندگی، پیامد آن است. تربیت اسلامی، فراهم‌سازی منظم و عمدی زمینه‌ساز رشد و شکوفایی

هدفمند توانمندی‌های فطری و استعدادهای آدمی در جنبه‌های گوناگون بدنی، زیستی، عقلانی، اخلاقی، معنوی، اجتماعی، عاطفی، سیاسی، اقتصادی و... است. این فعلیت‌بخشی به ظرفیت‌ها از آن جهت که هدفمند، جامع ابعاد آدمی و تأمین‌کننده اهداف‌آفرینش است و زندگی را به مدل عملیاتی رهنمون می‌کند؛ که حیات‌طیبه و سبک‌زندگی اسلامی را می‌سازد. می‌توان گفت که سبک‌زندگی اسلامی، یک نوع روش خاص زندگی است، که نتیجه تربیت بر اساس آموزه‌های مکتب اسلام است.

۵- نقش خانواده در گسترش سبک زندگی اسلامی

ضرورت شکل‌گیری فرهنگ دینی، ذهن را به سبک‌زندگی خانواده که نخستین آموزشگاه فرد است، رهنمون می‌سازد؛ خانواده با نقش‌های تربیتی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی می‌تواند، در اصلاح سبک زندگی تأثیرگذار باشد. سبک زندگی اسلامی نتیجه تربیت بر اساس آموزه‌های اسلامی است، که مهم‌ترین عرصه تربیتی خانواده است. در عرصه اقتصادی نیز خانواده با تشویق به تولید بیشتر و مدیریت صحیح مصرف زمینه‌ساز سبک‌زندگی اسلامی است؛ همچنین خانواده با انتقال صحیح فرهنگ اسلامی، مانند روحیه‌عزتمندی و غیرت ملی به نهادینه‌سازی سبک‌زندگی اسلامی می‌پردازد، که عرصه بروز و ظهور آن در اجتماع است.

- نسبت دین و سبک زندگی

هرگز انسان (اگرچه به خدا نیز معتقد نباشد) از دین - برنامه زندگی که بر اصل اعتقادی استوار است - مستغنی نیست؛ پس دین همان روش‌زندگی است و از آن جدایی ندارد. قرآن کریم معتقد است که بشر از دین‌گریزی ندارد و آن راهی است که خدای متعال برای او باز کرده تا با تعلیمات آن به سعادت برسد؛ منتهای امر، کسانی که دین حق (اسلام) را پذیرفته‌اند، به راستی راه خدا را می‌پیمایند و کسانی که دین حق را نپذیرفته‌اند، راه خدا را کج کرده و به بیراهه می‌روند. (محمدحسین طباطبایی، ۱۳۷۹، ص ۲۲-۲۱) خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «دین حق نزد خدا اسلام است» (آل عمران، ۱۹) از یک دین واحد با احکام واحد و مشخص یک سبک و روش زندگی منتج می‌شود. در سبک‌زندگی غربی، سبک‌زندگی به مثابه دین است؛ اما در اسلام دین به مثابه سبک زندگی است. دین یک نوع شیوه‌زندگی کردن است، اما شیوه‌زندگی که مورد نظر خداوند است. اینکه بگوییم دین برنامه‌زندگی است، کاستن از نقش دین است؛ اسلام، یعنی دین‌زندگی، دین درزندگی با چنین نگاهی مشخص می‌شود، که اصلاً معنای دقیق دین، کیفیت زندگی و چگونه زیستن است. پیامبر اسلام (صلی الله علیه) نیز دین را در قالب سبک‌زندگی ترویج کردند؛ چون اگر شیوه زندگی دیندارانه ترویج پیدا می‌کرد، تفکر دیندارانه و دین‌مدارانه هم گسترش پیدا می‌کرد؛ (محمدصادق کوشکی، ۱۳۹۳، ص ۳۹-۴۱) در واقع می‌توان گفت: بین دین و سبک‌زندگی، نسبت تساوی برقرار است و تمام اعمال و رفتار ما در حیطه احکام خمسۀ اسلام (حلال، حرام، مکروه، مستحب و مباح)، ارزیابی و ارزشگذاری می‌شود.

نتیجه گیری

سبک زندگی، مجموعه‌ای از رفتارها و الگوهای کنش هر فرد است که به بُعدهای هنجاری و معنایی زندگی اجتماعی نظر داشته باشد. چنین مجموعه‌ای می‌تواند یک کل متمایز را پدیدآورد، که در کنار دلالت بر ماهیت و محتوای خاص تعاملات و کنشهای اشخاص، نشان‌دهنده کمّ و کیف نظام باورها و ارزشهای افراد نیز باشد. در فرآیندی تاریخی، توجه اندیشمندان در مقام بررسی سبک زندگی از توجه محض به رفتارهای عینی، به سوی جنبه‌های ذهنی‌تر، مانند روابط انسانی و گرایشها و نگرشها کشیده شده است. از اینرو، مفهوم‌هایی چون ارزش و هویت، نقشی مرکزی و پراهمیت در تعریف سبک زندگی بر عهده دارد.

آیات قرآن کریم، سرشار از الگوهایی است که شیوه زیست مؤمنانه و مورد نظر اسلام را معرفی می‌کند و در همین راستا، قرآن، شیوه زیستن پیامبرگرامی اسلام را اسوه و نمونه‌عالی زندگی به تمام مسلمانان معرفی کرده است. روایتها و حکایت‌های فراوانی از اهل بیت (علیهم السلام) در اختیار جامعه مسلمان قرار دارد، که با الهام از آموزه‌های نورانی قرآن کریم، نمونه‌های عینی ترو ملموس‌تری از شیوه‌ها و الگوهای زندگی مبتنی بر آموزه‌های دینی را تبیین و معرفی کرده است. اندیشمندان مسلمان در طول سده‌های گذشته، با اثرپذیری ژرف از این منابع و گنجینه‌های ارزشمند، آثاری نگاشته‌اند و در آن، دیدگاه‌های استنباطی و اجتهادی خود را درباره الگوهای زندگی متناسب با آموزه‌های اسلامی بیان کرده‌اند؛ که در طول منابع اسلامی پیش گفته، می‌توان به آن توجه کرد.

سبک زندگی، به جلوه‌های عینی رفتار محدود نیست و باورها و نگرشهای افراد را نیز دربرمی‌گیرد. بر اساس آموزه‌های اسلامی، انسان حقیقی کسی است که با شکوفایی استعدادهای نهفته در وجود خویشتن، حیات الهی خود را به فعلیت برساند و سعادت جاودانی خود را پی گیرد. قرار گرفتن در چارچوب این نظام معنایی، انسان و جامعه را از گرفتار آمدن در پدیده «از خود بیگانگی» حفظ و ترجیح‌ها و سلیقه‌های او را در تغییر الگوهای رفتاری به سوی سبک زندگی مبتنی بر آموزه‌های دینی هدایت می‌کند. انسان در بُعدهای بینشی، گرایشی و توانشی خود، از عناصری سرشتی برخوردار است؛ که گزینش و تصمیم‌گیری آگاهانه انسان، جهت‌گیری بسیاری از آنها را مشخص می‌کند. بعثت پیامبران و فرو فرستادن کتابهای آسمانی، همگی در راستای فعال ساختن فطرت انسان و بهره‌گیری درست او از مجموعه عناصر سرشتی خود ارزیابی میشود. این حرکت و دگرگونی می‌تواند، بخشی از فرهنگ جامعه انسانی را پدید آورد و شیوه‌های معین و الگوهای مشخص رفتاری انسان را نیز تعریف و تبیین کند. انسان از نظر قرآن کریم، کرامت ذاتی و تکوینی دارد و همه آنچه در آسمانها و زمین است، برای او تسخیر گردیده است؛ تا در پرتو اعمال اختیاری خود، به نوع دیگری از کرامت برسد، که برخاسته از تلاش اوست و با تکیه بر ارزشهای والای انسانی و الهی به دست می‌آید. بدین

ترتیب، انسان در چارچوب الگوهای رفتاری برآمده از آموزه های دینی، به آبادانی زمین می پردازد، جامعه خود را ارتقا می بخشد و از این رهگذر، توشه لازم و کافی را برای نیک بختی اخروی و ابدی خود گردآوری می کند.

بر اساس آنچه گفته شد، روشن گردید که در نهاد هر انسانی، حس دینی و میل به خداجویی وجود دارد. در قرآن کریم، از این گرایش ذاتی به «فطرت الله» تعبیر شده که از آغاز زندگی، به تدریج نمایان می شود و در رشد و شکوفایی آن، تربیت نقش اساسی دارد. به همین دلیل، تربیت درست و هماهنگ در محیط خانه و مدرسه زمینه رشد و شکوفایی سریع آن را فراهم می سازد. استفاده از شیوه های مناسب تربیتی در محیط خانه و عرضه درست معارف دینی و مذهبی به کودک در تربیت دینی او تاثیر فراوان دارد. بنابراین بر پدران و مادران لازم است که تمام تلاش خود را نسبت به تربیت مطلوب دینی فرزندان خویش به کار گیرند.

منابع و مآخذ

- ۱- قرآن کریم
- ۲- ابن منظور، ابی الفضل جمال الدین محمد بن مکرم، **لسان العرب**، چاپ اول، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۸ ق
- ۳- اعرافی، علی رضا، **اهداف تربیت از دیدگاه اسلام**، قم دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، ۱۳۷۶.
- ۴- آذرنوش، آذرتاش، **فرهنگ معاصر عربی فارسی**، تهران، انتشارات نی، ۱۳۸۵.
- ۵- آشوری، داریوش، **تعریفها و مفهوم فرهنگ**، تهران، آگه، ۱۳۸۱.
- ۶- بهار، محمدتقی، **سبک شناسی**، تهران، انتشارات زوار، ۱۳۸۱.
- ۷- پارسا، محمد، **روان شناسی تربیتی**، انتشارات سخن، ۱۳۷۴.
- ۸- پارسانیا، حمید، **از عقل قدسی تا عقل ابزاری**، فصل نامه علمی پژوهشی علوم سیاسی، شماره ۱۹، ۱۳۸۱.
- ۹- پهلوان، چنگیز، **فرهنگ شناسی، گفتارهایی در زمینه فرهنگ و تمدن**، تهران، قطره، ۱۳۸۲.
- ۱۰- پیروزمند، علیرضا، **مبانی و الگوی مهندسی فرهنگی**، قم، دفتر فرهنگستان علوم اسلامی، ۱۳۸۹.
- ۱۱- جعفریان، رسول، **تاریخ سیاسی اسلام: سیره رسول خدا**، قم، دلیل ما، ۱۳۸۲.
- ۱۲- جوادی آملی، عبدالله، **انتظار بشر از دین**، تحقیق: محمدرضا مصطفی پور، قم، مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۱.
- ۱۳- جوادی آملی، عبدالله، **منزلت عقل در هندسه معرفت دینی**، تنظیم: احمد واعظی، قم، اسراء، ۱۳۸۷.
- ۱۴- حاج علی اکبری، محمدجواد، **مطلع عشق** (گزیده ای از رهنمودهای آیت الله خامنه ای به زوج های جوان)، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۷.
- ۱۵- حدادی، محمدرضا، **بروید با هم بسازید (توصیه های رهبر انقلاب به زوج های جوان)**، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۸.
- ۱۶- حرّ عاملی، محمد بن حسن، **تفصیل وسائل الشیعه إلى تحصیل مسائل الشریعه**، قم، مؤسسه آل البيت لإحياء التراث، ۱۴۱۴ق.
- ۱۷- حسن دوست فرخانی، هادی، **بررسی الگوی آرمانی سبک زندگی از دیدگاه مکتب اسلام**، معرفت، ش ۱۸۶، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، خرداد ۱۳۹۲.
- ۱۸- خوشنویس، ناهید، **رسانه و سبک زندگی**، ماهنامه روابط عمومی ایران، تهران: انجمن روابط عمومی ایران، ۱۳۸۹.
- ۱۹- داودی، محمد؛ **تربیت دینی**؛ قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۰.

- ۲۰- دشتی، محمد، مسئولیت تربیت و بررسی نقش زنان و مادران، انتشارات امام علی(علیه السلام)، چاپ ششم، ۱۳۶۹.
 - ۲۱- دلشاد، مصطفی، سیره نبوی: منطق علمی، تهران، دریا، ۱۳۸۳.
 - ۲۲- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۳۹.
 - ۲۳- رجبی، محمود، انسانشناسی، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله، ۱۳۸۵.
 - ۲۴- رضائی اصفهانی، محمدعلی، منطق تفسیر قرآن، قم، جامعه المصطفی العالمیه، ۱۳۸۷.
 - ۲۵- رضایی، محمدمهدی، صحیفه سجاده، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۰.
 - ۲۶- رئیسی و انانی، حسین، رسانه و نقش خانواده در تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی، قم، مرکز پژوهش‌های اسلامی صداوسیما، ۱۳۹۱.
 - ۲۷- ساروخانی، باقر، درآمدی بر دایره المعارف علوم اجتماعی، تهران، کیهان، ۱۳۸۰.
 - ۲۸- سیدرضی، نهج البلاغه، ترجمه: سیدجعفر شهیدی، تهران، انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، ۱۳۷۰.
 - ۲۹- شاملی، عباسعلی، فرآیند تربیت فرزندان در اندیشه دینی، رویکرد آسیب‌شناختی، فصلنامه کتاب زنان، ش ۲۴، تهران: شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، ۱۳۸۲.
 - ۳۰- شایانمهر، علیرضا، دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی، تهران، کیهان، ۱۳۷۷.
 - ۳۱- شریفی، احمد حسین؛ همیشه بهار، اخلاق و سبک زندگی اسلامی؛ قم: نشر معارف، ۱۳۹۰.
 - ۳۲- شعاری نژاد، علی اکبر، روان‌شناسی رشد، انتشارات اطلاعات، چاپ بیستم، ۱۳۹۲.
 - ۳۳- شیخ صدوق، ابوجعفر محمد بن علی بن بابویه قمی؛ مَنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيه، قم: انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۳ق.
 - ۳۴- صانعی، مهدی، پژوهشی در تعلیم و تربیت اسلامی، تهران، انتشارات سناباد، ۱۳۷۸.
 - ۳۵- طباطبائی، سید محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۷ق.
 - ۳۶- طباطبایی، سید محمدحسین، مجموعه مقالات، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۱.
 - ۳۷- طبرسی، حسن بن فضل، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تحقیق رسولی محلاتی، بیروت: دارالمعرفه للطباعه والنشر، ۱۴۰۸ق.
 - ۳۸- طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الأخلاق، چاپ چهارم، قم: انتشارات الشریف الرضی، ۱۴۱۲ق.
 - ۳۹- فاضل قانع، حمید، سبک زندگی براساس آموزه‌های اسلامی (با رویکرد رسانه‌ای)، قم: مرکز پژوهش‌های صداوسیما، ۱۳۹۲.
 - ۴۰- فاضلی، محمد، مصرف و سبک زندگی، قم، انتشارات صبح صادق، ۱۳۸۲.
- قیومی، جواد، صحیفه الحسین(ع)، قم انتشارات